

BO'LAJAK BOSHLANG'ICH SINIF O'QITUVCHILARINING KASBIY KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING METODIK VA AMALIY MEKANIZMLARI

Chinaliyeva Ayjamal Baxitjanovna

Nizomiy nomidagi O'zbekiston Milliy Pedagogika Universiteti doktoranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishning metodik va amaliy mexanizmlari tahlil qilinadi. Unda zamonaviy pedagogik yondashuvlar, interaktiv metodlar va amaliy mashg'ulotlar orqali kasbiy tayyorgarlikni oshirish masalalari yoritiladi. Shuningdek, kompetensiyani rivojlantirishga xizmat qiluvchi samarali usullar va ularning ta'lim jarayonidagi ahamiyati asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: kasbiy kompetensiya, boshlang'ich ta'lim, metodik yondashuv, amaliy mexanizm, pedagogik texnologiyalar, interaktiv metodlar, o'qituvchi tayyorlash.

Bugungi kunda ta'lim tizimida olib borilayotgan islohotlar o'qituvchidan nafaqat chuqur nazariy bilim, balki yuqori darajadagi kasbiy kompetensiyani ham talab etmoqda. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichi o'quvchilarning keyingi bilim olish jarayoniga poydevor bo'lib xizmat qilishi sababli, bu yo'nalishda faoliyat yuritadigan pedagoglarning tayyorgarligi alohida ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish masalasi zamonaviy pedagogikaning dolzarb muammolaridan biri sifatida qaralmoqda.

Hozirgi davrda ta'lim jarayoni faqat bilim berish bilan cheklanib qolmay, balki o'quvchilarda mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilish va o'z bilimlarini amaliyotda qo'llay olish ko'nikmalarini

shakllantirishni ham taqozo etadi. Bunday vazifalarni samarali amalga oshirish esa, avvalo, o'qituvchining kasbiy kompetensiyasiga bog'liq. Shu bois pedagog kadrlarni tayyorlash jarayonida metodik yondashuvlar va amaliy mexanizmlarni uyg'un holda qo'llash muhim ahamiyat kasb etadi.

Amaliyot shuni ko'rsatmoqdaki, oliy ta'lim muassasalarida berilayotgan nazariy bilimlar har doim ham real pedagogik faoliyat talablariga to'liq mos kelavermaydi. Natijada, yosh mutaxassislar ish faoliyatining dastlabki bosqichlarida turli qiyinchiliklarga duch kelishadi. Bu esa ularning kasbiy moslashuv jarayonini sekinlashtiradi. Shu sababli bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishda amaliy mashg'ulotlar, interaktiv metodlar va innovatsion pedagogik texnologiyalardan keng foydalanish zarurati yuzaga keladi.

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishda eng muhim omillardan biri — nazariya va amaliyotning uyg'unligini ta'minlashdir. Faqatgina ma'ruza va nazariy bilimlar bilan cheklanib qolish yetarli natija bermaydi. Shu bois ta'lim jarayonida interaktiv metodlardan, muammoli vaziyatlardan hamda amaliy topshiriqlardan foydalanish alohida ahamiyat kasb etadi. Masalan, dars jarayonini modellashtirish, kichik guruhlarda ishlash, rolli o'yinlar tashkil etish orqali talabalar o'zlarini real pedagogik vaziyatda sinab ko'rish imkoniga ega bo'ladilar.

Metodik jihatdan qaraganda, kompetensiyani rivojlantirish bosqichma-bosqich amalga oshirilishi maqsadga muvofiq. Dastlab talabalarda nazariy bilimlar shakllantiriladi, keyinchalik bu bilimlar amaliy mashg'ulotlar orqali mustahkamlanadi. Eng muhim bosqich esa pedagogik amaliyot hisoblanadi. Aynan shu jarayonda talaba o'z bilim va ko'nikmalarini real sinf sharoitida qo'llab ko'radi, o'quvchilar bilan muloqot qilish, darsni tashkil etish va baholash jarayonlarini bevosita boshdan kechiradi.

Amaliy mexanizmlar sifatida dars kuzatuv, tahlil qilish, o'z-o'zini baholash va refleksiya usullarini alohida ta'kidlash mumkin. Bu usullar talabalarga o'z faoliyatiga tanqidiy yondashish, kamchiliklarini aniqlash va ularni bartaraf etish yo'llarini topishga yordam beradi. Shuningdek, zamonaviy pedagogik texnologiyalar — raqamli vositalar, taqdimotlar, interaktiv platformalardan foydalanish ham bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini yanada oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish uzluksiz va tizimli jarayon bo'lib, unda metodik yondashuvlar bilan bir qatorda amaliy faoliyat ham muhim o'rin tutadi. Nazariya va amaliyotning o'zaro bog'liqligini ta'minlash, interaktiv metodlardan foydalanish hamda pedagogik amaliyotni samarali tashkil etish orqali yuqori natijalarga erishish mumkin.

Shu bilan birga, ta'lim jarayonida talabalarning mustaqil fikrlashi, o'z faoliyatini tahlil qilishi va o'z ustida ishlashi uchun sharoit yaratish zarur. Aynan shunday yondashuv quyidagi muhim afzalliklarni ta'minlaydi:

Mustaqil fikrlashning rivojlanishi — talaba tayyor bilimni qabul qiluvchi emas, balki uni tahlil qiluvchi va yangi xulosalar chiqaruvchi subyektga aylanadi;

Refleksiv ko'nikmalarning shakllanishi — o'z faoliyatini baholash orqali xatolarni anglash va ularni tuzatish imkoniyati kengayadi;

Amaliy tayyorgarlikning kuchayishi — nazariy bilimlar real pedagogik vaziyatlarda qo'llanilishi orqali mustahkamlanadi;

Kasbiy moslashuvning tezlashuvi — bitiruvchilar ish faoliyatining dastlabki bosqichida kamroq qiyinchiliklarga duch keladi;

Mas'uliyat va motivatsiyaning ortishi — talaba o'z rivoji uchun javobgarlikni his eta boshlaydi;

Zamonaviy pedagogik tafakkurning shakllanishi — yangicha yondashuvlar va innovatsion metodlarga ochiqlik paydo bo'ladi.

Natijada, bunday tizimli va ongli yondashuv kelajakda malakali, zamonaviy fikrlaydigan hamda o'z kasbiga mas'uliyat bilan yondashadigan boshlang'ich sinf o'qituvchilarini tayyorlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABVIYOTLAR RO'YXATI:

1. Ishmuhamedov R., Yuldashev M. (2019). *Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat*. Toshkent: Fan va texnologiya.
2. Jalilova D., Otajonova F., Nahalboyeva I., Yaxshiboyeva F. (2024). *BOSHLANG'ICH SINFI O'QUVCHILARINING AXBOROT OLISH RAQAMLI DIDAKTIKA MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH*. *Science and innovation*, 3(Special Issue 21), 47-50.
3. Jalilova, D., Yangiboyeva, R., Kurbonova, E., Kurbonova, Z., Ochilboyeva, B., Makhamadiyeva, R., & Karimboyeva, N. (2024). *THE IMPORTANCE OF LANGUAGE TEACHING IN FORMING THE SCIENTIFIC WORLD VIEW OF PRIMARY CLASS STUDENTS*. *Science and innovation*, 3(B6), 25-28.
4. Tolipov O., Usmonboyeva M. (2017). *Pedagogik texnologiyalarning nazariy va amaliy asoslari*. Toshkent: Fan.
5. Zimnyaya I. A. (2004). *Key competencies as a result-target of modern education*. Moscow.
6. Hargreaves A., Fullan M. (2012). *Professional Capital: Transforming Teaching in Every School*. New York: Teachers College Press.
7. Darling-Hammond L. (2017). *Teacher Education around the World: What Can We Learn from International Practice?* *European Journal of Teacher Education*.